

ההבדל בין פרשת הקללות שבפרשת בחוקותי לבין פרשת כי תבוא

קללות פרשת בחוקותי	קללות בפרשת כי תבוא	שינוי צורת לשון
לשון נוכח "ואם לא תשמעו לי"	לשון לא נוכח והיה אם לא תשמע בקול יי' אלהיך	
לשון רבים ואם לא תשמעו לי ואם בחקתי תמאסו	לשון יחיד והיה אם לא תשמע ארור אתה	רבים ויחיד
אין פוסקים בקריאה גמרא במגילה דעת אביי	פוסקים	הפסקה
מפי הגבורה אמרן (המשך הגמרא)	מפי עצמו אמרן.	מקור
ואם לא תשמעו לי, ולא תעשו את כל המצות האלה, ואם בחקתי תמאסו, ואם את משפטי תגעל נפשכם, לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי,	והיה אם לא תשמע בקול יי' אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקתיו, אשר אנכי מצוך היום	צורת התוכחה והמוסר.
יספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם	לא נאמר .	עברה גוררת עברה
אם תלכו עמי קרי [שם כג] והלכתם עמי קרי, [שם כד] והלכתי אף אני עמכם בקרי, [שם כז] והלכתם עמי בקרי [שם כח] והלכתי עמכם בחמת קרי	לא נאמר	עברה גוררת עברה
הבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית,	לא נאמר	קושי העונש
השמדתי את במותיכם והכרתי את חמניכם	לא הוזכר במות וחמנים	היחס לעבודה זרה
ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם	לא נאמר כן	סוגי העונש
והשימותי את מקדשיכם,	לא הוזכר מקדש .	יחס למקדש
אז תרצה הארץ את שבתותיה	לא מוזכר נושא השמיטה.	נושא השמיטה
"והתודו	אין וידוי	וידוי
ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתיים	אין נחמה	נחמה
אין הזכרת ארורים	ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה, ארור טנאך ומשארתיך ארור פרי בטןך ופרי אדמתך, ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך	הזכרת ארור
לא מוזכר דבר.	ידבק יי' בך את הדבר. וכן למה שחפת קדחת דלקת חרחור חרב שדפון ירקון,	היחס למגפה
לא מוזכר	בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו, והיתה נבלתך למאכל	היחס לאויב.

פגיעות בעור הגוף	לא מוזכר	שחין מצרים ובטחורים ובגרם ובחרס. בשגעון ובעורון ובתמהון לבב
	לא מוזכר	אשה תארס ואיש אחר ישכבנה שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו. בניך ובנותיך נתונין לעם אחר
היחס למלך	לא מוזכר	יולך יי' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך
עבודה זרה	לא מוזכר	ועבדת שם אלהים אחרים,
האויב שיפרע וצורת מלחמתו	לא מוזכר.	ישא יי' עליך גוי מרחוק כאשר ידאה הנשר, גוי אשר לא תשמע לשונו
	לא מוזכר	הרכה בך הענוגה
	לא מוזכר	והפלא יי' את מכותך ואת מכות זרעך. גם כל חולי וכל מכה
גלות	לא מוזכר	הפיצך יי' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ
יחס למצרים באוניות	לא מוזכר	והשיבך יי' מצרים באוניות
סיכום	לא מוזכר	אלה דברי הברית אשר צוה יי' את משה לכרות את בני ישראל

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא עמוד ב

בתעניות ברכות וקללות ואין מפסיקין בקללות. מנא הני מילי? אמר רב חייא בר גמדיא אמר רבי אסי: דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס. ריש לקיש אמר: לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות. אלא היכי עביד? תנא: כשהוא מתחיל - מתחיל בפסוק שלפניהם, וכשהוא מסיים - מסיים בפסוק שלאחריהן. אמר אביי: לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל קללות שבמשנה תורה - פוסק. מאי טעמא? הללו - בלשון רבים אמורות, ומשה מפי הגבורה אמרן. והללו - בלשון יחיד אמורות, ומשה מפי עצמו אמרן. לוי בר בוטי הוה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא בארורי, אמר לו: אכנפשך, לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים, אבל שבמשנה תורה - פוסק. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אביי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא? - אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן: ובעצרת על פירות האילן. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לך זקנים: סתור! וילדים: בנה! - סתור ואל תבנה, מפני שסתירת זקנים - בנין, ובנין נערים - סתירה, וסימן לדבר: רחבעם בן שלמה.

2. שם משמאל מועדים סוכות שנה תרעח

במדרש (הובא ברש"י במדבר כ"ט י"ח) כי צ"ח הכבשים שמקריבין בסוכות הם לבטל צ"ח הקללות שבמשנה תורה, וכן בפיוט ליום שני רציתי שיים שמונה ותשעים, קלוע במ תוכחות שמונה ותשעים. והטעם הגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה כי בתוכחות כתיב (דברים כ"ח מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה וגו' ובסוכות זמן שמחתנו שישראל שמחים בעבודתם, ע"כ מתבטלות מהם התוכחות, עכ"ד. ועדיין יש להבין למה זה הוא בשביל הכבשים שמקריבין, דמשמע שהקרבת הכבשים גורמת זה ולא משום שמחת יום טוב לבד ומצוות סוכה ולולב:

ונראה דהנה שמחה באה מצד השלימות. וזהו כל ענין שמחת נשואין, והשורה בלי אשה שורה בלי שמחה, כי האיש לבדו הוא פלג גופא, ואינו אדם שלם. ושלימות האדם היא כאשר הוא נקי מפסולת ונדחה חלק הרע מקרבו, כי צורת האדם היא מחברת ובעוד חלקי הרע שוכנים בקרבו הם מקלקלים את כל החיבור, וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה, ודייק לה מש"ס סנהדרין (פ"ח ב) דאי לולב צריך אגד גרוע ועומד הוא, וכבר הזכרתי זה. וזהו הענין דאמרו ז"ל (מנחות כ' א) כפרה ושמחה [פירש"י דמי שנתכפר חטאו שמח]. וכמו שפירש כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הכתוב (תהלים נ"א י') תגלנה עצמות דכית, היינו שטהרת דטהור מתרגם דכי, ומהאי טעמא הוא. והנה האבות באשר עדיין יצאה מהם פסולת, ישמעאל וכל בני קטורה מאברהם, ועשו מיצחק אף שהם בעצמם היו שלמים, מ"מ לא ה' ביכולתם להשפיע שמחה בזרעם אחריהם כמו יעקב שהיתה מטתו שלימה, וע"כ השמחה בישראל מתיחסת לעולם ליעקב כמ"ש (ירמ' ל"א ו') רנו ליעקב שמחה. והנה פרים ואילים וכבשים איתא ברש"י (במדבר ז' כ"א, כ"ח י"ט) פרים כנגד אברהם אילים כנגד יצחק כבשים כנגד יעקב. ע"כ השמחה בישראל שמתחייבת ליעקב באה באמצעות צ"ח הכבשים שהם כנגד יעקב. ונראה שכל השמחה של החג הזה היא מחמת שמתחייב ליעקב כמו שבא ברמז ויעקב נסע סוכותה, וע"כ הוא זמן שמחתנו, וצ"ח הכבשים הם אמצעים לשמחה:

ונראה עוד לומר שבשמחת החג מתקנין כל העבודות של כל השנה שהיתה חסרה להן השמחה, ונחשבות עבודות כל השנה כאילו הן בשמחה, וע"כ מבטלת צ"ח הקללות, ולא משום שמחת החג לבד. וזהו שכתוב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה, ואף שבפסח ועצרת נמי חוגגין, משמע שחגיגת החג נוגעת לכל השנה יותר מחגיגת פסח ועצרת:

3. מאור ושמש דברים פרשת כי תבא

והפלא ה' את מלכתך ואת מכות זרעך מכות גדולות ונאמנות וגו' והשיב בך את כל מדוה מצרים אשר יגרת מפניהם ודבקו בך. הנה הבאתי למעלה, שידוע מזוהר חדש ומשאר ספרי קודש שכל קללות הנאמרים בתורה בהם ברכות גדולות. ומה גם על פי מאמר חז"ל (מגילה לא ב) שקללות שבמשנה תורה משה מעצמו אמרן, וקשה לומר שאוהב ישראל כמותו אשר מסר עצמו עבורם - יקללם כל הקללות ההם, אם לא כי נרמזו בהם גנזי נסתרות והרבה ברכות. ואף אנו נאמר על שני פסוקים הללו; ותחילה נדקדק על אמרו 'ונאמנות', מהו ענין 'נאמנות'. גם מפסוק השני שאמר 'והשיב בך', קשה מאין ישיבם, והיה לו לומר 'ונתן בך'. גם, מהו לשון 'מדוה', היה לו לומר 'מכות'. גם מהו 'יגרת מפניהם'....

והנה כפאשר שש' ה' עליכם להיטיב אתכם וגו' כן ישיש' ה' עליכם להאביד אתכם וגו'. והנה כבר הקדמנו, אשר בכל הקללות רומזים בהם ברכות הרבה. ונוכל לומר על פי מה שמצינו על פסוק (ישעיהו סג ט) **בְּכָל צָרְתֶּם לוֹ צָר, שֶׁהוּא נִכְתָּב לֹא וְקִרְיָנוּ לוֹ; וּפִירוּשׁוֹ, שֶׁכֵּאֲשֶׁר כְּבִיכּוֹל הַצָּרָה מַגַּעַת עַדּוֹ יִתְבָּרַךְ - אִזּ מִמִּילָא מִתְבַּטֶּלֶת וְנַעֲשֶׂה לֹא צָר, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַז וְחֲדָהּ בְּמִקְמוֹ** (דברי הימים א' טז כז), והשמחה אי אפשר שתהיה אלא אם כן נשכחה הצרה, ואם כן מפני אשר בכל צרתם לו צר אז מפני זה נעשה לא צר ומסתלקת הצרה.

וזה שהבטיח לנו השי"ת שכאשר שש להיטיב לנו כן ישיש וגו' ותהיה השמחה בעת אשר תהיה ח"ו גזירה על ישראל להשמידך, ואם כן אם לא אפשר שתסור השמחה מלפניו יתברך - שכן הבטיחנו, ממילא מתבטלת הגזירה, שהרי בְּכָל צָרְתֶּם לוֹ צָר ואין מקום לשמוח כשישראל בצרה. וכמו שפירשו בזוהר חדש (צח א) על פסוק (דברים כח טא) **גַּם כָּל חֲלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב וגו'** יעלם ה' עד השְׁמִדָּךְ, ופירושו שמלת יעלם הוא לשון 'העלמה' והסתרה, שהשם יתברך יסתיר אותם. עד השמידך פירוש, כי הלא הבטיחנו השם יתברך על ידי נביאיו (ישעיהו סו כב) **כִּי כִּאֲשֶׁר הִשְׁמִיט וגו'** כן יעמד זרעכם ושמכם וגו', וכן הרבה מקראות המורין על זה; וזהו דבר בלתי אפשרי שתהיה קלה בַּעֲדַת ה', ואם כן מוכרח הדבר שיהיו הקללות נעלמים לעולם ועד. ועל פי דרך זה אף אנו נאמר בפירוש הפסוק, שהבטיחנו השם יתברך שגם בעת השמד לא תסור השמחה מלפני כבודו יתברך, ועל ידי זה בלתי אפשרי להרע לישראל, מפני אשר בְּכָל צָרְתֶּם לוֹ צָר והשם יתברך משותף בצרתן של ישראל, ומוכרח הוא שיתבטלו כל הגזירות מעל עמו יִשְׂרָאֵל.

4. שם משמאל בראשית פרשת נח

ונראה עפ"י מ"ש המהר"ל בספר גור ארי' (פרשת תצא) בטעם דאתי הלכתא וגרעא לחדא. כי יש באדם ארבעים חלקי הנפש וע"כ נגמרת צורתו בארבעים יום ול"ט מהם סובבים לנקודה הפנימית שבו שהיא משלימה לארבעים, ונקודה זו בפני עצמה טהורה היא אלא כל זמן שהיא מחוברת לטמא הרי

היא טמאה שכל המחובר לו הרי הוא כמוהו, וע"כ כתיב בתורה ארבעים מכות שבאמת אחר שחטא נתקלקלו כל ארבעים החלקים אך כאשר נטהרו ל"ט החלקים ע"י ל"ט מכות נטהרה ממילא גם הנקודה הפנימית, עכ"ד, והנה זה ניחא בישראל דהפנימיות שלהם טובה אבל באומה"ע שגם הפנימיות שלהם משורש הנחש אין ענין ל"ט מכות אלא ארבעים שלימים, וע"כ במצרים נמי לקו ארבעים מכות מה"ט:

ולפי האמור יש ליתן טעם אהא דאיתא (סנהדרין נ"ח ב) גוי ששבת חייב מיתה. דהנה ידוע דל"ט מלאכות הן תיקונים ובירורים מל"ט הקללות שנתקלל העולם מחמת חטא אדה"ר. ונראה שמספר ל"ט קללות הוא לעומת ל"ט חלקי האדם, שהאדם הוא עולם קטן, אבל לעומת הנקודה הפנימית לא שייך קללה שאינה מתקלקלת, והיינו אף שבקלקול ל"ט החלקים נחשבת גם היא מקולקלת כנ"ל, מ"מ אין צריך רק לל"ט תיקונים כנ"ל. ובשבת נאסרו ל"ט מלאכות ששבת היא הנקודה הפנימית, כי כל שביעי הוא פנימיות ששת הקצוות המקיפין ונתגלה הנקודה הפנימית ממילא ולא שייך בירורים ותיקון ל"ט החלקים, ובשמירת שבת מורין שאין שולטין אז ל"ט הקללות באשר היא פנימיות ונעשים דברים בקדושת שבת ומתגלה נמי הפנימיות של האדם, וכל זה הוא בישראל אבל אומות העולם שהפנימיות שלהם היא שורש הנחש טוב יותר שלא יתגלה שורש רע זה. ועיין ברמב"ן (פ' אחרי) בפסוק את מקורה הערה, כי מקור משחת טוב שלא יתגלה. וע"כ גוי ששבת גילה שורש הרע הזה וחייב מיתה:

5. זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת כי תבא דף צז עמוד ב

רבי שמעון בן יוחאי אזל ליה וערק למדברא דלוד ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה אתרחיש לון ניסא ונפק להו חד חרובא וחד מעיינא דמייא אכלי מההוא חרובא ושתאן מאינון מיי. הוה אליהו ז"ל אתי לון בכל יומא תרי זמני ואוליף לון ולא ידע איניש בהו. יומא חד הוו חכימייא בבי מדרשא שואלין ואמרין קללות שבתורת כהנים אינון כנגד בית ראשון. קללות שבמשנה תורה כנגד בית שני וגלות אחרון. בקללות שבתורת כהנים אית בהו הבטחות וחביבו דקב"ה לישראל דכתיב וזכרתי את בריתי יעקב וגו' וכתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם. קללות שבמשנה תורה לית בהו הבטחות ולית בהו נחמה כלל כמא דכתיב בקללות קדמאין. ולא הוו ידעי. קם רבי יהודה בר אלעאי ואמר חבל על גריעותא דבר יוחאי ולית מאן דידע מניה ואלו ידעי לית רשו לגלאה ליה. ר' יוסי ב"ר יהודה קם יומא חד בצפרא חמא כל אינון עופין דאינון הוו טאסן ושפנינא חדא אזלא בתרייהו קם על רגלי וואמר שפנינא שפנינא מהימנא מיומי טופנא דיוקנא דעמא קדישא לך יאות ולך נאה זיל ועביד לי שליחותא חדא לבר יוחאי באתר דאיהו תמן אסתחרא ההוא שפנינא וקמת קמיה. כתב פתקא חדא ואמר מה דאמר. וקמת שפנינא ונטלת בפומה ואזלת לגביה דר"ש ושויתא ליה בכנפא אסתכל בההוא פתקא ובכה הוא ורבי אלעזר בריה. ואמר בכינא על פרישותנא מן חבריא ובכינא על מלין אלין דלא אתגליין להו מה יעבדון דרי בתראי אי ישגיחון בהאי. אדהכי אתא אליהו ז"ל חמי דבכי אמר בשליחותא אחרא הוינא זמין השתא ושדרני קב"ה לשכנא דמעיר. אי רבי אי רבי לא הוה אצטריך השתא לגלאה לצדיקיא מלין אלין. אבל כך אמר קב"ה בקללות קדמאין אית ל"ב קראי וכלהו לקביל שבילי דאורייתא. בקללות בתראי אית בהו נ"ג קראי לקביל פרשיין ואורחין דאורייתא.

בגלות קדמא דבית ראשון עברו ישראל אינון שבילין סתימין דסתרא אתגלי חובייהו ואתגלי קיצא דילהון ונחמתא ואבטחותא דילהון. בגלות בתרא דבית שני עברו ישראל ג"ן פרשיות אורחין דאתגליין אסתים חובייהו ואסתים קיצייהו ולא כתיב בהו הבטחות ונחמות. אדהכי עבר חד רוחא ואפריש לון וסליק אליהו גו גלגלא דנורא ואשתאר רבי שמעון ובכי ואדמוך אפיתחא דמערתא אדהכי אתא אליהו ז"ל אמר קום רבי שמעון אתער משנתך זכאה חולקך דקב"ה בעי ביקרך כל הבטחות ונחמות דישראל בהני קללות כתיבי. פוק וחזי מלכא דרחים לבריה ואף על גב דלטייה ואלקיה רחימו דמעני עליה כד אחזי רוגזא תקיף כדין רחמנותא עליה. כך קב"ה אף על גב דלייט מלוי ברחימו. אתחזיין באתגלייא לוטין ואינון טבון סגינא בגין דאלין קללות ברחימו הוו מה דלא הוה כן באינון קדמאין דכלהו הוו בדינא תקיף. באלין אית דינא ורחימו כאבא דרחים על בריה ורצועה דמלקיותא נקיט בידיה עביד נהימו סגינא וקלין רברבין ומלקיותא קלילין [פי' מועטין] ברחמי. וקשיא מכל אינון קללות דא הוה דכתיב גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה יעלם ה' עליך עד השמך. הכא אינון הבטחות דאבא על בריה ברחימו סגי. יעלה לא כתיב אלא יעלם יכבש לון ויכסי לון בנוקבא דדוכתייהו דלא יפקון לבר ויהון כבושין ומכוסין בנוקבייהו. עד השמך מה דלא יהי לעלם ולעלמי עלמייא דהא אומי קב"ה דלא ישיצי ית ישראל לעלם ולעלמי עלמין ודוכרניהו יהי קיים תדירא דכתיב [ישעיהו סו] כן יעמוד זרעכם ושמכם. וכתוב כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה כו' [ירמיה לא] והואיל

ובאומאה איהו דלא ישתיצון ישראל זמינא דיהון כל מכתשין ומרעין טמירין ומכוסין דלא יפקון לבר לאבאשא לון עד זימנא דישתיצון מן עלמא מה דלא יהא לעלם ולעלמי עלמין. סופא דכולהון וסיומא דילהון והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה. הכא הבטחות ונחמות דזמין קב"ה למעבד לישראל בסוף יומיא והשיבך ה' מצרים באניות. אבטחותא לאתבא ולמיעבד נסין ואתין דעבד קב"ה במצרים ביומין קדמאין כד"א כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות [מיכה ז]. באניות הכא איהו כמא דאמרת דאת דריש בעניות שתכלה פרוטה מן הכיס. אבל זמינן כל בני עלמא למיתי עלייהו דישאל על ספינ דיימא ויחשבון לשיצאה לון מן עלמא וכלהו טביעין גו ימא כמא דעבד ביומין קדמאין ותמן איהו חדוה סגיא כתיב הכא באניות וכתוב התם [ישעיה מג] באניות רנתם מה להלן רנה אף כאן רנה. בדרך אשר אמרתי לך. מן יומא דאתברי עלמא לא גלי גבורתיה קב"ה לאתחזאה בעלמא ושעתא דרעותא אלא בההוא דרך. כי כאשר ראיתם את מצרים. באותו דרך ובההוא גוונא יעביד לך. דהא לבתר מכל שאר סטרינ יתכנשון עלייהו דישאל ויחשבון ישראל דבזמנא דא יתאבדון ואינון זבינין לבעלי דבביהון הה"ד והתמכרתם שם. ונמכרתם לא כתיב אלא והתמכרתם בלבבכון תחשבון דאתון זבינין ולא הכי דהא אין קונה כתיב ולית מאן דיכיל לשלטאה עלייהו. וכל דא לסוף יומיא ותלייא כולא בתיובתא וכולא סתים כמא דכתיב למען תשכילו את כל אשר תעשון מאן דאית ליה לבא יסתכל וידע לאתבא למאריה. אמר ליה ר' שמעון באן אתר אתגלייא פירקנא דישאל בהני קללות אמר אשגח ודייק דוכתא בישא מכלהו תמן הוי. אשגח ודייק ואשכח דכתיב והיו חייך תלויים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך. ואף על גב דידעי חבריא זמן. אינון חיים תלויין קמן וספיקן. ועיקרא איהו ויציב מלין. כתב פתקא לעידן רמשא ושויה בפום שפנינא ואזלת לגביה דרבי יוסי דהוה בדוכתיה ועינוי מחכאן. כיון דחמא לה אמר שפנינא כמא את מהימנא מכל עופא דשמיא קרא עליה ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה. נטל פתקא ועאל לגבי חבריא ואחמי לון (וחזי) [וסחי] לון עובדא תוהו. בכה רבי יהודה ואמר ווי אף על גב דלא ידעין ליה מקום שיפול העץ שם יהוא [קהלת ד]. אתר דבר יוחאי תמן חבריא בהדיה ומתערין מניה ואולפין מניה. זכאה נפשיה דבר יוחאי דקב"ה עביד עמיה נסין ואיהו גזיר וקב"ה מקיים ועתיד למהוי רישא לצדיקיא דיתבי בגנתא דעדן ויקבל אפי שכינתא ויחמי לקב"ה וישתעשע עם צדיקיא ויימא להו באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו:

6. זכריה פרק ח פסוק יג

(יג) וְהָיָה כְּאִשְׁרֵי הָיִיתֶם קִלְלָה בְּגוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל בְּן אֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהִיִּיתֶם בְּרָכָה אֶל-תִּירְאוּ תַחֲזִקְנָה יְדֵיכֶם: ס

7. אלשיך על זכריה פרק ח פסוק יג

כה אמר ה' וכו' כי לפני הימים ההם וכו'. אמר הלא תאמרו מה בצע לנו עתה בבנות בית שני, כמה שתבשרנו כל גודל הטוב אשר תפליא לעשות בשלישי, הלא הוא כי כה אמר ה' צבאות תחזקנה ידיכם עתה, השומעים בימים האלה את הדברים האלה, שיהיו בשלישי מפי הנביאים אשר שמעתם ביום יוסד בית ה' הוא ההיכל להבנות, כי תראו טוב רצונו להרבות טובכם, אל תדאגו על שאינכם רואים הטוב הגדול ההוא שבביאת משיחנו, כי הוא כל כך יקדימו צרות, שתאמרו יתי משיחא ולא אחמיניה, כי הלא לפני הימים ההם של ביאת משיח שהזכרנו ירבו צרות, כי שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה, וליוצא ולבא אין שלום מן הצר הידוע כחבלי משיח, ואשלח את כל האדם איש ברעהו כמשתלח להשחיתו, כלומר, לכן די לכם כעת טובה שאשפיע לכם יתירה על הקודמת בימים שעברו (יא) כי עתה לא כימים הראשונים אני לשארית העם הזה. שישארו מעט מהרבה כי על כן ארחמם:

והוא (יב) כי זרע השלום הגפן תתן פריה כו'. והוא בימים הראשונים היה ממעט מזונות על אשמותם ועתה ארבה אותם, והענין כי למה שידוע אלקים אחרית דבר מראשיתו, כי היה גלוי לפניו יתברך שהיה עתיד הבית שהיו בונים עתה ליחרב על שנאת חנם, על כן כאב את בן ירצה עשה הכנה מעתה שיהיה שלום ביניהם, והוא, כי הנה ארז"ל שהשבע הוא סיבת השלום, שעל כן מי שרוצה יהיה שלום בביתו ירבה מזונות, שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך, נמצא שפרי של רב תבואות הוא שלום, כי ברכת המזונות היא זרע שפריו שלום, וזה יאמר, כי זרע השלום אזרע שהוא הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו טלם, וע"י השלום הנז' שהוא פרי הזרע הנז' לא תגלו עוד כי הארץ לא תעזב מכם, כי אם והנחלתי דרך נחלה שהיא קיימת את כל אלה הנז' האילנות והארץ והשמים, וכ"ש הוא שלא יגלו מארצם וזה לכם האות:

כי (יג) והיה כאשר הייתם וכו'. והוא ענין ר' עקיבא וחבריו, שראו שועלים הלכו בהר ציון ובכו ור' עקיבא היה משחק, אמרו לו אנו בוכים ואתה משחק, אמר להם על כן אני משחק, כי כאשר נתקיימה נבואת הרעה תתקיים הטובה, ועל דרך זה יאמר פה הוא יתברך האות הזה לכם לבטחון הטובה העתידה, כי והיה כאשר הייתם קללה בגוים שנתקיימה נבואת הרעה כן אקיים נבואת הטובה, כי כן אושיע אתכם והייתם ברכה, ובכן ע"י סימן זה אל תיראו, כי אם שתחזקנה ידיכם בתקות הטוב וע"י מה שנתקיים הפכו:

8. שמונה קבצים / קובץ ח / רה.

רה. כל קללה מתהפכת היא לברכה באחרית, וכל רע נהפך הוא לטוב, כי כל העשוי, הכל הוא עצות מרחוק ממקור הטוב. אל דעות ד' ולו נתכנו עלילות.

9. מאמרי הראיה / חלק א / שופרות

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים" (ישעיה כז יג). "אלהינו ואלהי אבותינו תקע בשופר גדול לחירותנו..." (תפלת שופרות, מוסף של ר"ה). על שופר גדול של גאולה נבא הנביא ולתקיעת שופר גדול אנו מתפללים, גדול דוקא. כי מדרגות שונות יש בשופר של גאולה: יש שופר גדול, שופר בינוני רגיל ויש שופר קטן. ושופרו של משיח נמשל אל השופר כפשוטו, אל השופר של ראש השנה. ההלכה קובעת בשופר של ראש השנה שלש דרגות:

א) שופר של ר"ה מצוותו בשל איל (שלחן ערוך או"ח תקפ"א א).

ב) בדיעבד כל השופרות כשרים (שם).

ג) שופר מבהמה טמאה וכן שופר מבהמות עבודה זרה של גוי פסול, אבל אם תקע בו יצא ידי חובתו. ומוותר לתקוע בכל שופר שהוא אם אין שופר כשר, ובלבד שלא יברך עליו (עי' משנ"ב שם).

ודרגות אלה המנויות בהלכה בשופר של ראש השנה מקבילות הן לדרגות בשופר של גאולה. מהו לאמיתו של דבר שופר של גאולה? בשם "שופר של משיח" אנו מתכוונים להתעוררות ולדחיפה הגורמת לתחית ולגאולתו של עם ישראל. התעוררות זו - היא התקיעה המקבצת את האובדים והנדחים והמביאתם להר הקודש בירושלים. היה היתה בישראל בזמנים שונים וישנה גם כיום בחלקים וביחידים מישראל התעוררות ורצון שמקורם בקדושה - באמונה החזקה בה' ובתורה, בקדושת ישראל ותעודתו, וברצון לקיים את רצון ה' שהיא גאולת ישראל השלמה. זהו השופר הגדול והמעולה - רצון עם להגאל מתוך הרצון הנעלה למלא את תעודתו הגדולה שאינה נתנת להתמלא בהיותו גולה ועלוב. ויש שהרצון הקדוש נחלש, אין ההתלהבות הגדולה לרעיונות עליונים שבקדושה. אבל נשאר לפחות הטבע האנושי הבריא, שגם הוא מקורו בקדושה. וטבע אנושי בריא זה מחולל רצון טבעי פשוט באומה להקים את שלטונה בארצה, לקום ולהשתחרר, לחיות חיי חופש פשוטים ככל העמים. רצון טבעי זה מתוך הרגשה לאומית-טבעית - זהו השופר הבינוני הרגיל, המצוי בכל מקום. אף הוא שופר כשר, אעפ"י שמצוה בראשון יותר מאשר בו. "בדיעבד כל השופרות כשרים". אולם יש גם דרגה שלישית בשופר של משיח ואף היא מקבילה לשופר של ראש השנה: שופר קטן, פסול, שתוקעים בו בהכרח, אם אין שופר כשר בנמצא. אם אפסה התלהבות הקודש ורצון הגאולה הנעלה הנובע ממנה, ואם גם הרגשה אנושית לאומית וטבעית ורצון של חיי לאום בכבוד גם הם אפסו, - אם אי אפשר לתקוע בשופר כשר לגאולה - באים אויבי ישראל ותוקעים באזנינו לגאולה. הם מכריחים אותנו לשמוע קול שופר, הם מתריעים ומרעישים באזנינו ואינם נותנים לנו מנוח בגולה. שופר של חיה טמאה נהפך לשופר של משיח. עמלק, פיטלורה, היטלר, וכו' מעוררים לגאולה. ומי שלא שמע קול השופר הראשון, ואף לקול השופר השני הרגיל לא רצה לשמוע כי אזניו נאטמו - הוא ישמע לקול השופר הטמא, הפסול, בעל כרחו ישמע. ואף הוא יוצא ידי חובה, גם לאומיות זו של השוט, של "צרת־היהודים", גם בה יש מן הגאולה. אולם, על שופר זה אין לברך, - "כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו" (משנה ברכות ו, ד). אנו מתפללים, שלא יביאנו הקב"ה עוד לידי שמיעת השופר הפסול והטמא בעל כרחנו. ואף לשופר הפשוט, הבינוני, החילוני כמעט, אין אנו מתגעגעים ביותר. אנו תפלה: תקע בשופר גדול לחירותינו, שופר שבא מתוך עומק קדושתה של נשמת ישראל, מתוך קדש־קדשינו, ואז תהא הגאולה שלמה. (מדברי רבנו זצ"ל בראש השנה תרצ"ד בחורבת רבי יהודה החסיד, נערך ונרשם ע"י מאיר מדן). (החשמונאי ר"ה תש"ה)